

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Josep Maria de Sagarra a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/josep-maria-de-sagarra> >

Josep Maria de Sagarra

Josep Maria de Sagarra
Marina Gustà (Universitat de Barcelona)

La infantesa i l'adolescència de Josep Maria de Sagarra transcorregueren en una casa on «el clima d'unes existències remotes continuava present en les olors, en els objectes i fins en els costums». La «mentalitat de segle divuit» impregnava la vida familiar del casalot del carrer de Mercaders, escenari de tres-cents anys de residència barcelonina d'una nissaga de senyors rurals. El futur escriptor, que hi havia nascut el 1894, hi va començar a remenar la biblioteca ben aviat; gairebé tan aviat com s'iniciava en la freqüentació de les bigarrades relíquies de la història familiar. Les lectures del Segle d'Or i dels romàntics espanyols, de [Verdaguer](#) i de [Pitarra](#) van ser les primeres fonts d'inspiració i d'imitació d'un noi que va arribar al batxillerat dels jesuïtes sense que fer versos tingués per a ell cap secret. Al col·legi, però, afermà la mètrica i estudià la retòrica, i hi descobrí Dante, Ariosto i [Costa i Llobera](#): «el gust pels clàssics i el gust per la gran pompa» marcarien els seus inicis literaris.

El cercle d'amics que freqüentà a la Facultat de Dret ([Carles Riba](#), Lluís Valeri, Eudald Duran Reynals...), l'hàbit, iniciat ben aviat, de concórrer als [Jocs Florals](#), la coneixença de figures tan oposades com [Guimerà](#) i [Carner](#), la freqüentació de les dependències de l'Institut d'Estudis Catalans i de la redacció de *La Veu de Catalunya*, la integració en la penya de l'Ateneu Barcelonès, formada per gent força més gran anirien fent de coixí social al paper de poeta que Sagarra adquiriria de ple el 1914 amb el *Primer llibre de poemes*.

Barcelona, 1894-1961. Poeta, novel·lista, dramaturg, periodista i traductor

Producte de la selecció de l'obra escrita, el volum deixa veure, darrere de la riquesa plàstica i la tendència a derivar l'experiència lírica cap a la narració poètica (que esdevindran característiques distintives de la seva poesia), la descoberta adolescent de la natura, amb un joc compensat de sensualitat i malenconia: la pompa classicitzant ha desaparegut a favor de l'experiència personal com a primera matèria poètica. El llibre és l'arrencada d'una carrera fulgurant i productiva que en l'espai de pocs anys es diversificarà en el conreu de tots els gèneres, i que no s'interromprà fins a la guerra. De moment, però, el que un Sagarra de vint anys preveu és una dedicació a la diplomàcia, que podria compaginar bé amb la literatura. Quan decideix que la seva professionalització no passa pels consolats sinó pel proverbial periodisme és ja el 1918. No sap que passarà també per l'altra activitat, en la qual s'estrena aquest mateix any: la d'autor dramàtic. La trajectòria s'inicia al Romea, amb *Rondalla d'esparsers*.

A partir d'aquí, i fins a l'esclat de la guerra, se succeeixen els llibres de poemes i les obres de teatre, amb el rerefons constant de les col·laboracions periodístiques; i sense oblidar una dedicació -menor- a la literatura narrativa en prosa. Un extraordinari domini de la llengua i una facilitat innata són només en part responsables de la prodigalitat grafòmana i d'una relació idíl·lica amb el públic, especialment el públic teatral.

La poesia El gènere poètic de la cançó convoca una gran part de la producció lírica de Josep M. de Sagarra després del primer llibre, on convivia amb la balada, l'ègloga i altres formes. Tota una sèrie

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Josep Maria de Sagarra a LletreA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/josep-maria-de-sagarra> >

de reculls ho revelen ja en el títol: *Cançons d'abril i de novembre* (1918), *Cançons de taverna i d'oblit* (1922), *Cançons de rem i de vela* (1923) i *Cançons de totes les hores* (1925). El poeta desplega, en cadascun, una experiència o un estat d'esperit. Ho fa, en general, amb composicions estròfiques i de vers llarg, segons el model lliure de la cançó leopardiana; però també dóna entrada -si es vol per raons de correlat- a esquemes més populars i a temes que s'hi relacionen. La seva poesia s'allunya del camí dominant des del noucentisme: per una banda, l'actitud s'aproxima al meravellament maragallà davant la realitat; per l'altra, l'enlluernament per les paraules i la facilitat per una imatgeria en relleu l'allunyen de la contenció expressiva (la maragalliana i la posterior). L'altre interès del Sagarra poeta és el poema narratiu de to llegendari, que el durà a la composició llarga, amb arrels en la balada romàntica. *El mal caçador* (1915) i *El comte Arnau* (1928) reprenen dos motius dels quals [Maragall](#) havia donat l'última, essencial, visió. Ell desplega narrativament les dues llegendes, però no torna pas a l'heroi romàntic que desafia l'absolut, sinó que elimina tant com pot misteri i miracle i, en canvi, accentua els elements susceptibles d'un tractament realista que, sovint, es resol en pintoresquisme.

A *La rosa de cristall* (1933) es percep un canvi que es confirmarà a *Àncores i estrelles* (1935, premi Joaquim Folguera): un to més contingut i intimista, menys descriptiu; una tendència a l'especulació metafísica a partir del sentiment amorós, l'ús del vers lliure; la consistència discursiva del jo poètic. Tot plegat fa Sagarra més pròxim al tomb característic del postsimbolisme d'aquests anys. *Entre l'Equador i els Tròpics*, enllestit el 1937 i no publicat fins el 1945, no divergeix essencialment d'aquesta tendència, a desgrat de la peculiaritat del motiu tahitià, directament procedent del viatge a la Polinèsia el 1936. Resseguir la consistència del jo poètic que es desplega en els diversos llibres posa de manifest uns elements de continuïtat en la visió del món (tenyida majoritàriament d'escepticisme) que caldria posar en relació amb la resta de l'obra i amb el fet que després del 1937 no hi hagués més reculls poètics.

El teatre El poema dramàtic és el gènere que proporciona a Sagarra els seus èxits teatrals més sonats. També és el que l'esclavitza, des del moment que alguns intents de distanciar-se'n no donen els resultats esperats: era el risc de la professionalització. Des d'un punt de vista literari, la inclinació és complementària de la que l'autor té pel poema narratiu. Potser la fascinació de l'escenari s'alimentava també de la imaginació del passat suscitada per la història familiar i els seus reductes. Des d'aquella *Rondalla d'espervers*, una pila d'obres que tenen sempre com a nucli un conflicte de triangle i un final feliç que el soluciona a base de penediment i perdó constituiran el gruix de la seva producció teatral. Costumisme històric i patetisme, derivat més d'un particular «efecte vers» que no pas de les situacions dramàtiques, seran sostinguts per una galeria d'hostaleres, hereus, masovers, pubilles, amos i criats que representaran accions situades, la majoria, entre el segle XVII i l'inici del XIX (els temps de la geòrgica nostàlgia sagarriana, corresponent a la mitologia dels orígens familiars). L'eficàcia, dins d'aquestes coordenades, de *Marçal Prior* (1926), *La filla del Carmesí* (1929), *La corona d'espines* (1930) i *L'hostal de la Glòria* (1931) n'explica sobradament l'èxit; el mateix èxit que obtingué *El Cafè de la Marina* (1933), que situava l'acció en l'època contemporània. Admetent el reduccionisme que implica el recurs, situació i sentit de l'obra dramàtica de Josep M. de Sagarra s'inferirien, possiblement, de dues afirmacions: la de Jordi Carbonell, segons el qual «Josep M. de Sagarra ha sostingut més que ningú damunt les seves espatlles el teatre català des dels anys vint fins a la seva mort», i la de [Josep Pla](#), per a qui «Sagarra ha escrit el que algú (...) hauria hagut d'escriure entre el segle XVI i [Verdaguer](#)».

La prosa A més del periodisme (hi ha dos reculls publicats: *Cafè, copa i puro*, el 1929, amb articles procedents de *La Publicitat*, i *L'aperitiu*, el 1947, amb material d'aquesta secció de *Mirador*), Sagarra va aplicar tota la brillantor de la seva prosa a la narrativa de ficció: *Paulina Buxareu*, el 1919, és un

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Josep Maria de Sagarra a Lletra, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/josep-maria-de-sagarra> >

producte d'època, perfectament adequat a les característiques d'Editorial Catalana, on va aparèixer. A la vista de les dues novel·les posteriors, però, es converteix en part d'un projecte: la definició dels diversos sectors socials del país, tasca que Sagarra, segons un concepte més aviat vuitcentista del gènere (i que té un cert paral·lel en les convencions narratives utilitzades), encomanava a la novel·la. *All i salobre* (1928) té com a protagonista un estudiant de capellà sense vocació, tan primitiu com «correspon» a l'escenari de les seves penes: la geografia del cap de Creus i la comunitat rural que hi viu aïllada. *Vida privada* (Premi Crexells 1932) se situa a distància: és un retrat del «gran món» barceloní i les seves adherències durant els anys que precedeixen la República i els primers temps del nou règim. Rigorosa contemporaneïtat, eficàcia estilística, *tour de force* estructural (bé que no del tot reeixit), agosarament «costumista», en fan un producte únic en la trajectòria sagarriana. Ho esdevé menys, i pren tot el sentit, quan ens adonem que l'autor hi transporta les claus de la seva posició històrica: la quasi mitificació del primer vuitcents i el daltabaix que representà la Gran Guerra, autèntic final del segle XIX i tret de sortida del que Sagarra considera l'estúpida voràgine dels temps moderns. La qual no deixa de fascinar-lo en allò que la seva versió barcelonina té de cosmopolita i pintoresc alhora. La «vida moderna» -perquè hi ha l'antiga, conservada en el reducte de la memòria familiar i personal- té el seu encant.

Els darrers anys L'altra guerra, la guerra civil espanyola, va significar la desaparició del paisatge barceloní que encara li lligava el passat amb el present. D'aquest lligam, Sagarra en vivia i n'escrivia. Desconcertat, sentint-se insegur, marxa a París, on es casa, i, gairebé immediatament, emprèn viatge a Tahití. L'evasió polinèsica dura vuit mesos. Després de la tornada a París, el breu exili el duu a Prada i, finalment, a Banyuls. És des d'allà que torna a Barcelona el 1940. La situació a la qual s'ha d'adaptar no té res a veure amb la que li havia permès de viure professionalment amb tranquil·litat fins el 1936. Tot havia estat desmantellat: tertúlies i penyes, diaris i revistes, contacte amb el públic, engranatge editorial, vida noctàmbula... La popularitat de Josep M. de Sagarra havia perdut l'escenari on actuava.

La traducció -compromisos contrets amb el mecenatge- es converteix en la seva feina prioritària: acaba la versió de *La Divina Comèdia* el 1941 i emprèn la del teatre de Shakespeare. Intervé, mentrestant, en activitats clandestines diverses, alhora que torna a escriure obra original (*El poema de Montserrat*, entre el 1942 i el 1945). Tan aviat com això és possible, torna al teatre, amb la reposició de *L'hostal de la Glòria*. Però ara els seus interessos dramàtics van per altres bandes: Sagarra intenta respondre al desencaix presentant conflictes moderns en un món modern. El públic, tanmateix, no acollirà un Sagarra que no li retorna el passat. Ni *La fortuna de Sílvia* (1947) ni *Galatea* (1948), obres molt estimables, no gaudiran dels seus favors. En canvi, la represa del poema dramàtic (*L'hereu i la forastera*, 1949) tornarà a donar-li la confiança de la taquilla. Però les expectatives se superaran amb escriure amb la pretesa contemporaneïtat de *La ferida lluminosa* (1954), melodrama lacrimogen de pretext religiós que constitueix un èxit inaudit. L'autor és ja un Sagarra que s'ha anat distanciant dels grups resistents: nomenat conseller de la Sociedad General de Autores, sovinteja les estades a Madrid, s'aproxima a alguns sectors oficials i intenta trobar sortida a una situació d'incomoditat creixent. Morirà sense aconseguir-ho, el 1961, convertit en una figura polèmica. Un balanç final dels seus darrers vint anys hauria de destacar la dimensió superior de dos llibres en prosa, justament aquell terreny on deia que se sentia menys compromès: *La ruta blava* (del 1965, però publicat en castellà el 1942 com *El camino azul*), escrit durant el viatge a la Polinèsia, és el diari d'una fugida impossible; les *Memòries* (1954) són l'elegia per un passat del qual s'ha perdut el rastre. Les engrunes de la història i la reconstrucció imaginativa donen raó de la matèria temàtica d'una bona part dels versos sagarrians. L'expressió directa de la interpretació personal de la realitat, sense traves aparents de ficció, situa, finalment, el sentit de tota l'obra.

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Josep Maria de Sagarra a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/josep-maria-de-sagarra> >

Copyright text © 1999 Eduoc/ECSA

 AUDIO: Els alumnes de 4t d'ESO A del Col·legi Sant Miquel dels Sants de Vic llegeixen "La dansarina del cafè concert", de J. M. de Sagarra

[listen to 'La dansarina del cafè-concert' on Audioboo](#)

Tast de textos

Text

 WEB: Selecció de Poesia Catalana

Breu nota biogràfica i els poemes "Record de Solsona", "Cançó de suburbi", "Vinyes verdes", "A una nova amiga" i "Canço de pluja".

<http://www.uoc.edu/lletra/especials/folch/sagarra.htm>

 WEB: Magisteri Teatre-Mag Poesia

La pàgina de Mag Poesia recull una àmplia selecció de la poesia satírica sagarriana.

<http://www.mallorcaweb.com/mag-teatre/sagarra/sagarra.html>

 WEB: "El nostre avantprojecte de Constitució"

Poema polític irònic aparegut a la revista *El Be Negre* (07/07/1931). Al bloc Tinta xinesa.

<http://tintaxinesa.blogspot.com/2009/02/josep-maria-de-sagarra-poemes-satirics.html>

 WEB: Cançons de Sagarra

Poemes de Sagarra musicats per cantautors catalans.

<http://www.cancioneros.com/aa/250/0/canciones-de-josep-maria-de-sagarra>

Àudio

 AUDIO: "Cançó del desig farsant" interpretat per Joan Manuel Serrat

"Cançó del desig farsant" interpretat per Joan Manuel Serrat

<http://www.musicadepoetes.cat/app/musicadepoetes/servlet/org.uoc.lletra.musicaDePoetes.Titol?autor=199&titol=1344>

Els lectors llegeixen

<http://audioboo.fm/boos/720374-la-dansarina-del-cafe-concert>

Biobibliografia

Biografia

 WEB: A la Viquipèdia

Extensa biografia, obra i enllaços sobre l'autor al web de l'enciclopèdia lliure.

http://ca.wikipedia.org/wiki/Josep_Maria_de_Sagarra

 WEB: Membre de l'IEC

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Josep Maria de Sagarra a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/josep-maria-de-sagarra> >

Josep M. de Sagarra, membre numerari de l'Institut d'Estudis Catalans.

<http://apmembres2.iec.cat/detall.aspx?pkMembrePLE=234>

Bibliografia

 WEB: Què hi ha a la Biblioteca de Catalunya

http://cataleg.bnc.cat/search*cat/?searchtype=a&searcharg=Sagarra+Josep+M.+de&sortdropdown=-&searchscope=13&searchscope2=13&SORT=D

 WEB: Què hi ha a les biblioteques universitàries catalanes (CCUC)

http://ccuc.cbuc.cat/search*cat/a?SEARCH=Sagarra+Josep+M.+de&sortdropdown=-&searchscope=23

 WEB: Què hi ha a les biblioteques públiques

<http://argus.biblioteques.gencat.cat/iii/encore/search/C|SSagarra+Josep+M.+de|Orightresult|U1?lang=cat&suite=pearl>

 WEB: Articles de l'autor (Traces)

<http://traces.uab.cat/search?f=author&p=Sagarra%20Josep%20M%20de&sc=1&ln=ca>

 WEB: Articles sobre l'autor (Traces)

http://traces.uab.cat/search?ln=ca&p=Sagarra%2C+Josep+M.+de&f=keyword&action_search=Cerca&c=Traces+%3A+base+de+dades+de+llengua+i+literatura+catalanes&sf=&so=d&rm=&rg=10&sc=1&of=hb

Comentaris sobre l'autor

Crítica

 WEB: Un dels "Dotze mestres"

Pàgina de lletrA sobre aquesta obra de Maurici Serrahima.

<https://lletra.uoc.edu/ca/obra/dotze-mestres-1972/>

 WEB: Josep Maria de Sagarra a l'AELC

Biografia, informacions, publicacions.

<http://www.escriptors.cat/autors/sagarrajm/>

 WEB: L'autor al Corpus Literari Ciutat de Barcelona

Biografia, enllaços i transcripció d'articles sobre Sagarra.

http://www.ducros.cat/corpus/index.php?command=show_news&news_id=2593

 WEB: Sagarra a EPdIP

Breu biografia i transcripció del poema "Vinyes verdes".

<http://www.epdip.com/escritor.php?id=2255>

 WEB: Vida privada, 75 anys després

Entrevista amb el fill de Josep Maria de Sagarra en el 75è aniversari de la publicació de *Vida Privada*.

http://www.vilaweb.cat/www/noticia?p_idcmp=2602293

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Josep Maria de Sagarra a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/josep-maria-de-sagarra> >

Diversos

 PDF: Guia de lectura de Josep M. de Sagarra

De les Biblioteques Públiques de Catalunya.

http://www20.gencat.cat/docs/Biblioteques/Tematic/Article/Busco%20informacio/Guies%20de%20lectura/Documents%20guies%20de%20lectura/Guia6_Sagarra.pdf

 WEB: "Auca de Josep M. de Sagarra"

Auca escrita per Joan Vilamala al web La paret de les auques.

<http://www.auques.cat/textos.php?auca=sagarra>

Propostes didàctiques

Recursos

 PDF: Vida privada

Dossier de Joan Chavarría, Jordi Dolç i Màrius Pont sobre aquesta novel·la, dins el Seminari didàctic "El gust de la lectura" (1998-1999).

http://www.xtec.cat/lic/centre/professorat/dossiersgust/Sagarra_1998.pdf

Viquilletra

 WEB: Activitats sobre *El cafè de la Marina*

Recull les activitats sobre aquesta obra elaborades pels estudiants d'ESO i Batxillerat dins el projecte Viquilletra (Departament d'Ensenyament - UOC).

http://lletra.uoc.edu/viquilletra/EI_caf%C3%A8_de_la_Marina_de_l%27autor_Josep_M%C2%AA_de_Sagarra